

Hardsyssel Historisk Samfund udsender med jævne mellemrum et elektronisk nyhedsbrev til vores medlemmer med stort og småt om arrangementer, hvad bestyrelsen har gang i, og hvad du som medlem kan forvente og glæde dig til.

Siden 1923 har der været efterskole i Staby.

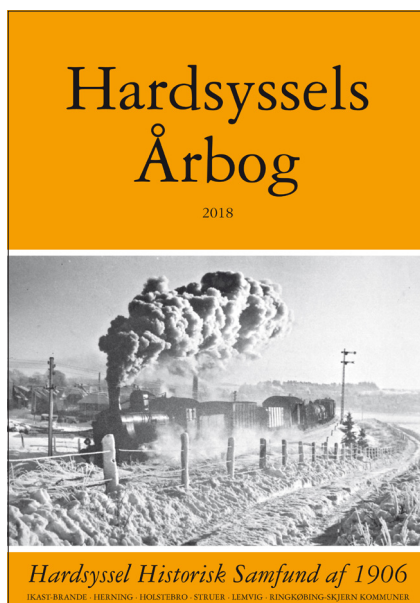
Velkommen til Historiens Dag på Staby Efterskole

En af Vestjyllands ældste efterskoler, Staby Efterskole, er lørdag den 27. oktober kl. 14-17 ramme om den årlige »Historiens Dag« i Hardsyssel Historisk Samfund. Alle er velkomne til arrangementet på efterskolen, der ligger på adressen Nørrevej 2, 6990 Ulfborg.

Lige siden 1853 har der været skole af forskellig type på stedet. Først var der såkaldt højere bondeskole (højskole), der blev oprettet af pastor Schøler. Senere var der vinterlærerseminarium, der blev drevet af Ringkjøbing Amt. Siden 1923 har der været efterskole. Den fremstår i dag som en flot og fuldt udbygget skole med plads til ca. 180 elever.

Ved Historiens Dag fortæller Staby Efterskoles tidligere forstander, Thorkild Sønderskov, om skolens spændende historie. Thorkild Sønderskov var forstander fra 1984 til 2008.

Læs mere om Staby Efterskoles historie på www.stabyefterskole.dk

Forsiden af 2018-udgaven af Hardsyssels Årbog.

Hardsyssels Årbog 2018

Under Historiens Dag præsenteres årets udgave af og forfatterne til artikler i Hardsyssels Årbog af årbogens redaktør, Gudrun Gormsen. Derefter vil en af forfatterne til artikler i Årbogen 2018, dr. phil. Klaus Ebbesen, fortælle om enkeltgravskulturen og stridsøksetiden.

Senere under arrangementet kan medlemmerne af Historisk Samfund få udleveret deres eksemplar af Hardsyssels Årbog 2018, der byder på følgende forfattere og artikler:

- Ole E. Mogensen: »Da fjernstyringen kom til Herning Station«.
- Steffen Kronborg: »Livets gang i Lemvig«.
- Klaus Ebbesen: »Da enkeltgravsfolket forsvandt«.
- Franz Jensen: »Geographiske Billeder fra Heden, del 2«.
- Verner Højgaard: »Snus, cigarer, cerutter og fem Eiffel«.
- Anders Villadsen: »Et vestjysk pars liv og færd i gammel tid«.

Jan Svendsen fortalte meget engageret om Søby Brunkulslejers spændende og dramatiske historie.

Der var flere købmandsbutikker til at betjene de mange, der arbejdede og boede i Søby-området. Her er en bevaret købmandsbutik fra 1941.

Denne gamle briketmaskine kan ses i Søby Brunkulsmuseum.

I en af de bevarede boliger fra brunkulstiden i Søby står denne gamle symaskine. Den blev udlånt til optagelserne af Tv-serien »Matador« og indgik i den sy-virksomhed, som Agnes (Rødes kone) oprettede.

- Ove Navntoft Enevoldsen: »Da sognerådet i Sønder Felling-Assing blev dømt ved Højesteret«.
- Jens Meldgaard: »Mellemløstiden oplevet fra en gård i Borbjerg«.
- Gudrun Gormsen: »Husfolk på heden - eksempler fra Haderup Sogn«.
- Hans Herping: »Gammel vin på nye flasker«.

Program for dagen

- Arrangementet starter kl. 14 og slutter senest kl. 17.
- Velkomst ved formanden for Hardsyssel Historisk Samfund, Per Lunde Lauridsen.
- Staby Efterskoles tidligere forstander, Thorkild Sønderkov, fortæller om skolens historie.
- Kaffe og kage. Den samlede pris for entré, kaffe og kage er 100 kr. pr. person.
- 2018-udgaven af Hardsyssels Årbog præsenteres med indlæg fra nogle af forfatterne til artikler i bogen.
- Udlevering af årbøger til de fremmødte medlemmer.
- Afslutning.

VIGTIGT: Af hensyn til kaffen er tilmelding til Historiens Dag nødvendigt. Tilmeldingen skal ske på Hardsyssel Historisk Samfunds hjemmeside www.hardsyssel.org Man kan også tilmelde sig telefonisk til medlem af Historisk Samfunds bestyrelse, Gudrun Gormsen, på tlf. nr. 5153 6560. Sidste frist for tilmelding er tirsdag den 23. oktober kl. 12.

Det er fjerde år i træk, at Historisk Samfund arrangerer »Historiens Dag«. Første gang var i 2015 på Hardsyssel Efterskole. I 2016 var Rindumgård og ROFI-Centret i Ringkøbing ramme om arrangementet, og i 2017 var det Brejninggaard Efterskole.

Sommermøde med dramatiske historier i Søby Brunkulslejer

I løbet af 2. verdenskrig arbejdede ca. 2.000 mennesker med at grave brunkul i Søby Brunkulslejer, hvor der i krigsårene blev produceret 2 mio. tons om året.

Det understreger, at Søby Brunkulslejer under besættelsen 1940-45 var en af Danmarks største og vigtigste arbejdspladser, der tjente to vigtige opgaver - brændsel, der blev leveret til hele Danmark, og beskæftigelse.

Omkring 60 mennesker stiftede i flot sommervejrbekendtskab med området og stedets spændende historie, da Hardsyssel Historisk Samfund holdt sit årlige sommer-

Søby-området er i dag et fantastisk natur-område.

Brunkulslejerne var en farlig arbejdsplads. Det fremgår bl.a. af denne sten, der er rejst til minde om omkomne brunkulsarbejdere i Rind, Arnborg og Brande kommuner i 1940-50. »Arbejdets sønner, hvis lod blev en død i kamp for det daglige brød«, står der på stenen, der er rejst af arbejdskammerater, entreprenører og venner.

møde søndag den 24. juni i Søby Brunkulslejer. Med Søby Brunkulsmuseums formand, Jan Svendsen, som en meget engageret fortæller blev deltagerne i sommermødet guidet igennem de mange interessante facts og dramatiske skæbnehistorier, der knytter sig til stedet, og autentiske bygninger og redskaber, der tilsammen udgør Søby Brunkulsmuseum.

Brunkulseventyret startede i 1916 og varede helt op i 1970-erne. Her er nogle få eksempler fra Jan Svendsens spændende fortælling om Søby Brunkulslejer:

- Det var på grund af 1. verdenskrig og 2. verdenskrig, at man begynde at grave brunkul til brændsel. Den samlede produktion af brunkul under 1. verdenskrig svarede til den mængde, der blev gravet op pr. måned under 2. verdenskrig.
- I 1940 blev der indført en brunkulslov. Heri stod der, at brunkul SKULLE graves med håndkraft. Det var for at styrke beskæftigelsen.
- Mange søgte under 2. verdenskrig til Søby Brunkulslejer, fordi de ikke ville arbejde for tyskerne. En del købte efter krigen gårde for de penge, de tjente i brunkulslejerne.
- Mange fattige familier flyttede til Søby, hvor mændene arbejdede. Omkring 2.000 mennesker boede i området under 2. verdenskrig.
- Brunkulslejerne var en meget farlig arbejdsplads med mange ulykker på grund af bl.a. jordskred. Under 2. verdenskrig var der i hele »brunkuls-trekanten« mellem Videbæk, Herning og Brande 101 dødsfald på grund af ulykker.

Mange af deltagerne i sommermødet sluttede dagen med at køre i bil rundt i Søby, der i dag er et fantastisk naturområde.

Læs mere om Søby Brunkulslejer på

www.brunkulsmuseum.dk